

Богдан Ковалів

КРИП'ЯКЕВИЧІ – БЛИЗЬКІ СУСІДИ, ЗНАЙОМІ, ПРИЯТЕЛІ. СПОГАДИ

Професор-академік Іван Крип'якевич проживав у Львові понад чверть століття (1916–1944) на вул. Домагалічів, 9, наріжному будинку сьогоднішніх вулиць акад. І. Павлова та М. Павлика, на останньому поверсі. Ми від 1924 р. мешкали неподалік, на вул. Кохановського 7 (нині – К. Левицького). У цьому ж будинку знаходилась харчова крамниця “Іра” українського власника, яку (з багатьма іншими покупцями і не тільки) часто відвідували п. Марія – дружина професора, нерідко разом із чоловіком, та їхня постійна (впродовж 40 років!) домашня господиня Катерина Яремчук – дуже приємна, ввічлива, воістину віддана господарям жінка. Ця крамниця здобула загальне визнання і популярність не лише серед регіональних клієнтів, але й в усьому місті; вона була широко відзначена в місцевій та профільній** пресі, а власник – визнаний як підприємець-фахівець, прелетент торговельної справи і громадський діяч***. Крамниця проіснувала лише до “золотого” вересня 1939 р.

У помешканні поруч із крамницею під час відступу “перших советів” у 1941 р. короткочасно перебував професор Крип'якевич. До слова, це був для нього третій “Vox Dei” в перипетіях Першої та Другої світових воєн. Про два перші сповістила Надія Мудра – родичка професора****. Згодом, в 1944 р. приміщення крамниці засипало відламками наріжних поверхів будинку (внаслідок артилерійських обстрілів) під час відступу німецьких військ, водночас такого ж руйнування (внаслідок бомбардування) зазнало саме помешкання Крип'якевича. Чи не “fatum”? Це і зумовило переселення родини професора на вул. Острозького, 7 – ближче до улюбленого академіком Кайзервальду (Шевченківського гаю).

Тривалі зустрічі батьків (у яких, як з'ясувалось, були спільні погляди – думки) обох родин упродовж років поступово переросли у близьке знайомство – приятелювання: дружина професора Марія (з дому Сидорович) стала хресною мамою мого брата Юрія (1933 р. н.), моя сестра Ірина (1925 р. н.) – товаришкою ровесниці

* Діло. – Львів, 1929. – Ч. 32. – С. 5; 1931. – Ч. 42. – С. 5; 1938. – Ч. 29. – С. 4

** Український торговельно-промисловий альманах на 1928 р. – Львів, 1928. – С. 58; Książka Adresowa przemysłu, handlu i zawodów rolnych we Lwowie. – Lwów, 1928/29. – S. 59; Polski informator chrześcijański m. Lwowa. – Lwów, 1937. – S. 163, 197; Торговельно-промислова односторонка. – Львів, 1929. – 25.12. – С. 2, 14; Український Купець. – Львів, 1929. – Ч. 1. – С. 7.

*** Альбом українського Львова. – Львів, 1930. – С. 44; Альбом. – Львів, 1932 (наклад другий). Національне об'єднання. – С. 133–134; Торговельно-промисловий альманах. – 1934. – С. 25; 97; Торговля і Промисл. – 1938. – Ч. 19. – С. 7.

**** *Надія Мудра*. 1940-ві роки в житті родини Крип'якевичів // Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві. – Львів, 2001. – Ч. 8. – С. 578–584; *Надія Мудра*. Кудерявці в житті акад. І. Крип'якевича і його родини. – Львів, 2004 (машинопис).

Надії Мудрої (також похресниці Марії Крип'якевич) – доньки її рідної сестри Олени (Галі). Надія й Ірина навчалися разом у гімназії “Рідної школи” на вул. Мохнацького 12 (нині Драгоманова). У цій же гімназії вчителювала і рідна сестра Марії Крип'якевич – Савина Сидорович. Життєві стежки біолога Надії Мудрої подалі схрестились зі ще однією Іриною – мою донькою (медиком) на науковій ниві в Інституті спадкової патології АМН у Львові, в якому Надія працювала впродовж 45 р. (1957–2002). Обидві мої Ірини згадують Надію Мудру як поважну, вдумливу, високоосвічену людину з широким колом зацікавлень (була також секретарем Ліги українських жінок).

Я дещо згодом зблизився з незначно старшими від мене синами професора: Богданом (Петром) та Романом; обидва вони були дуже товариські, приятні, шановані всіма, хто їх знав чи тільки спілкувався з ними. Пригадую, як Богдан, фізично прив'язаний до постелі внаслідок поліомієліту, наполегливо і плідно працював науково: на 28-му році свого страдницького життя дослідника здобув найвищого (в ступенях) звання доктора хемічних наук. Згадую, як Роман сумлінно впорядковував наукову спадщину батька, подавав до друку батькові праці про історію України, вже в 90-ті роки придбав для цього ксерограф. Тоді ж, у травні 1990 р. Роман Іванович опублікував журнальну статтю про історію України*. Поряд із тим вийшла друком об'ємна “Історія України” (520 стор.) батька нечуваним досі накладом (200 000 прим.), спонсорована львівською книжковою фабрикою “Атлас” (друкарнею-виконавцем) в часи неймовірного дефіциту паперу, що було особливо зворушливо. Праця вийшла з ґрунтовною передмовою знаного, авторитетного історика Ярослава Дашкевича – мого товариша “з давніх-давніх років”**. Збулось знаменне для книжок-видань “мертві живуть і говоритимуть мовчки”. Згадую також скитання Романа після звільнення з Фізико-математичного інституту, відвідини його на “новій” праці в тодішній центральній котельні комендатури (нині – пл. Соборна, 6) та вдома вже на вул. Коновальця, 120, та на вічне прощання з покійним Романом у бібліотеці Львівської політехніки, де особливо символічні якраз для нього знаменні, віщі слова-сентенція “*Nis mortui vivunt et muti loquuntur*” – бо праці Крип'якевичів “мовчки говоритимуть” завжди. Батька Богдана і Романа досі пам'ятаємо (я, брат і сестра) як поважного, статочного професора: зосереджене, вдумливе і привітне обличчя. Ця загальна повага, шанок, пошана і відданість відчутні були також під час велелюдного похорону професора в 1967 р.: уся доволі широка вул. Мечникова була зайнята спонтанно створеною похоронною процесією з домовиною покійного, яку несли “з рук у руки” на всій немалій відстані з дому на вул. Острозького, 7 до Личаківського кладовища. Мати обох синів, Марія, назавжди залишилась у пам'яті як дуже приємна, люб'язна пані – істинна Пані у вигляді, поведінці, спілкуванні і променіючій приятні в усьому.

Львів, грудень 2015 р.

* Дзвін. – Львів, 1990. – № 5.

** З дедикації подарованої мені об'ємної його монографії “Постаті” (Львів, 2007). Ми зналися впродовж 65-ти років (1944–2010), з них 20 років – у колі Наукового товариства ім. Шевченка.